

5.24: Distribution of the legions in winter quarters over a wide area.

each"

ABL ABS

ABL

LOC.

Subductis nāvibus, conciliōque Gallōrum Samarobrīvae

ABS

perāctō, quod eō annō frūmentum in Galliā propter siccitatēs

COMP
SING

"other than"

angustius prōvēnerat, coāctus est aliter ac superiōribus annīs

INF

exercitum in hibernīs collocāre, legiōnēsque in plūrēs cīvitātēs

INF

F.P.P.

distribuere. Ex quibus ūnam in Morinōs dūcendam C. Fabiō

lēgātō dedit, alteram in Nervīōs Q. Cicerōnī, tertiam in

Esubiōs L. Rōsciō; quārtam in Rēmīs cum T. Labiēnō

in cōfīniō Trēverōrum hiemāre iussit. Trēs in Bellovacīs

DAT

collocāvit: eīs M. Crassum quaestōrem et L.

+ACC + DAT

Munātium Plancum et C. Trebōnium lēgātōs praefēcit.

Ūnam legiōnem, quam proximē trāns Padum cōnscrīpserat,

et cohortēs V in Ebūrōnēs, quōrum pars māxima est inter

Mosam ac Rhēnum, quī sub imperiō Ambiorīgis et Catuvolcī

erant, mīsīt.

DAT

Hīs militibus Q. Titūrium Sabīnum et L.

+ACC + DAT "in this way"

Aurunculēium Cottam lēgātōs praeesse iussit. Ad hunc modum

ABL ABS

DAT SUB ACC + DAT

distribūtīs legiōnibus facillimē inopiae frūmentāriae sēsē medērī

posse exīstimāvīt. Atque hārum tamen omnium legiōnum hīberna,

praeter eam quam L. Rōsciō in pācātissimam et quiētissimam

partem dūcendam dederat, mīlibus passuum centum continēbantur.

Ipsē intereā, quoad legiōnēs collocātās mūnītaque hīberna

cōgnōvisset, in Galliā morārī cōstituit.

5.25: Assassination of Tasgetius.

Erat in Carnūtibus ^{abl source} summō locō nātūs Tasgētius, cuius

IO.

maiōrēs in suā cīvitāte rēgnūm obtinuerant. Huic Caesar prō eius

virtūte atque in sē benevolentīā, quod in omnibus bellīs singulārī

eius operā fuerat ūsus, maiōrum locum restituerat. ^{acc object} Tertium iam

ABL ABS

SUB

hunc annum rēgnantem inimicī palam multīs ex cīvitāte

auctōribus interfēcērunt. Dēfertur ea rēs ad Caesarem.

FEAR CLAUSE

abl cause

Ille veritus, quod ad plūrēs pertinēbat, nē cīvitās eōrum impulsū

D.O.

dēficeret, L. Plancum cum legiōne ex Belgiō celeriter in

Carnūtēs proficīscī iubet ibique hiemāre, quōrumque ^{abl means} operā

cōgnōverat Tasgētium interfectum, hōs comprehēnsōs ad sē

mittere. Interim ab omnibus lēgātīs quaestōribusque, quibus

legiōnēs trādiderat certior factus est in hīberna perventum

DAT

locumque hībernīs esse mūnītum.

5.26: Ambiorix and Catuvolcus attack Sabinus and Cotta.

Diēbus circiter quindecim quibus in hīberna ventum est

GEN

initium repentīnī tumultūs ac dēfectiōnis ortum est ab

Ambiorīge et Catuvolcō; quī, cum ad finēs rēgnī suī Sabīnō

"to meet"

+DAT

Cottaēque praestō fuissent frūmentumque in hīberna

NOM

comportāvissent, Indutiomārī Trēverī nūntiīs impulsī suōs

ABL ABS

concitāvērunt subitōque oppressīs līgnātōribus māgnā manū

SUPINE

ad castra oppugnātum vērunt.

Cum celeriter nostrī arma cēpissent vāllumque ascendissent

ABL ABS

atque unā ex parte Hispanīs equitibus ēmīssīs equestrī

abl. pl. acc. where

proeliō superiorēs fuissent, dēspērātā rē hostēs suōs ab

oppūgnātiōne redūxērunt. Tum ^{abi} ^{monner} suō mōre conclāmāvērunt,
 IND COMMAND IND STATE

utī aliquī ex nostrīs ad colloquium prōdīret: habēre sēsē,
 "to settle a dispute"

quae dē rē commūnī dīcere vellent, ^{abi} ^{means} quibus rēbus contrōversiās minūi

posse spērārent.

5.27: Ambiorix tells Sabinus to transfer his troops to Cicero or Labienus.

^{SING} ^{GERUND + GEN}
Mittitur ad eōs colloquendī causā C. Arpinēius, eques

Rōmānus, familiāris Q. Titūrī, et Q. Iūnius ex

Hispaniā quīdam, quī iam ante mīssū Caesaris ad Ambiorigem

^{"in this way"}

ventitāre cōnsuērat; apud quōs Ambiorix ad hunc modum

SUB ACC

locūtus est: sēsē prō Caesaris in sē beneficiīs plūrimū eī

cōnfītērī dēbere, quod eīus ^{abi} ^{means} operā ^{abi} ^{sep} stīpendiō līberātus esset,

quod Aduāticis finitimis suis pendere cōsuēsset, quodque eī

et filius et frātris filius ab Caesare remissī essent, quōs Aduāticī

obsidum numerō missōs apud sē in servitūte et catēnis tenuissent;

neque id quod fēcerit dē oppūgnātiōne castrōrum ^{abi means} aut iūdicio aut

SUBACC

voluntate suā fēcisse sed coactū cīvitātis, suaque esse eiusmodi

RESULT CLAUSE

imperia ut nōn minus habēret ^{part. ger.} iūris in sē multitudō quam ipse in

multitudinem. ^{dat. pl.} Cīvitātī porrō hanc fuisse bellī causam, quod

+DAT

repentīnae Gallōrum coniūrātiōnī resistere nōn potuerit.

ADV

Id sē facile ex humilitate suā probāre posse, quod nōn adeō sit

RESULT CLAUSE

imperītus rērum ut suis copiīs populum Rōmānum superārī posse

cōnfidat. Sed esse Galliae commūne cōnsilium: omnibus hībernīs

GERUNDIVE

PURPOSE CLAUSE

Caesaris oppugnandis hunc esse dictum diem, nē quā legiō alterae

^{D.D.}
^{dat. ref.} ^{dat. purpose}
legiōnī subsidiō venīre posset. Nōn facile Gallōs Gallīs negāre
CIRCUM GERUNDIVE +DAT

potuisse, praesertim cum dē recuperandā commūnī libertātē

cōnsilium initum vidērētur.

^{+DAT}
Quibus quoniam prō pietātē satisfēcerit, habēre nunc sē

rationem officī prō beneficiīs Caesaris: monēre, orāre
IND COMMAND

^{+DAT}
Titūrium prō hospitiō ut suae ac mīlitum salūtī cōsulat.

Māgnam manum Germānōrum conductam Rhēnum trānsisse;

hanc adfore bīduō.

Ipsōrum esse cōnsilium, velintne priusquam finitimī sentiant

ēductōs ex hibernīs mīlitēs aut ad Cicerōnem aut ad Labiēnum

dēducere, quōrum alter mīlia passuum circiter quīnquāgintā,

alter paulō amplius ab eīs absit. Illud sē pollicērī ^{abi} ^{means} et iūre iūrāndō

cōfirmāre, tūtum iter per finēs datūrum.

Quod cum faciat, et cīvitātī sēsē cōnsulere, quod hībernīs levētur,

et Caesarī prō ēius meritīs grātiā referre. Hāc ōrātiōne habitā

discēdit Ambiorīx.

5.28: The advice considered in a council of war; Cotta's opinion.

REL.

Arpīnēius et Iūnius quae audiērunt ad lēgātōs dēferunt.

P.P.P.

Illī repentinā rē perturbātī, etsī ab hoste ea dīcēbantur, tamen

nōn negligenda exīstimābant māximēque ^{abi} ^{means} hāc rē permovēbantur,

SUB. ACC.

quod cīvitātem ignōbilem atque humilem Ebūrōnum ^{abi} ^{means} suā sponte

DAT

+DAT

populō Rōmānō bellum facere ausam vix erat crēdendum. Itaque

ad cōsiliū rem dēferunt māgnaque inter eōs existit contrōversia.

L. Aurunculēius complūrēsque tribūnī mīlitum et prīmōrum

ōrdinum centuriōnēs nihil temerē agendum neque ex hībernīs

iniūssū Caesaris discēdendum exīstimābant; quantāsvis magnās

etiam cōpiās Germānōrum sustinērī posse mūnītīs hībernīs

docēbant: rem esse ^{clat} ^{proprie} testimōniō, quod prīmum hostiū impetum

multīs ūltrō vulneribus inlātīs fortissimē sustinuerint; rē

frūmentāriā nōn premī; intereā et ex proximīs hībernīs et ā

Caesare conventūra subsidia; postrēmō quid esse levius aut

ASL ABS

turpius quam auctōre hoste dē summīs rēbus capere cōsiliū?

5.29: More debate; Sabinus' opinion.

+ACC

Contrā ea Titūrius sērō factūrōs clāmitābat, cum

maiōres manūs hostium adiūctīs Germānīs convēnissent

+GEN

aut cum aliquid calamitātis in proximīs hibernīs esset acceptum.

GERUND

Brevem cōsulendī esse occāsiōnem. Caesarem arbitrārī

GERUND

profectum in Ītaliā; neque aliter Carnūtēs interficiendī Tasgētī

cōsiliū fuisse captūrōs, neque Ebūrōnēs, sī ille adesset, tantā

contemptiōne nostrī ad castra ventūrōs esse.

Nōn hostem auctōrem, sed rem spectāre: subesse Rhēnum;

P.P.

māgnō esse Germānīs dolōrī Ariovistī mortem et superiōres

ABL ABS

nostrās victōriās; ārdere Galliam tot contumēliīs acceptīs sub

ABL ABS

populī Rōmānī imperium redāctam, superiōre glōriā reī militāris

extinctā.

Postremō quis ^{abi. cause} hōc sibi ^{+DAT} persuādēret, sine certā rē Ambiorīgem

ad ^{gen. deic.} eiūsmodī cōnsilium dēscendisse? Suam sententiam in

utramque partem esse tūtā: sī nihil esset dūrius, nullō cum

^{abi. muner} periculō ad proximam legiōnem perventūrōs: sī Gallia omnis cum

Germānīs cōsentīret, ūnam esse in celeritāte positā salutē.

^{gen. pess.} Cottae quidem atque eōrum quī dissentīrent, cōnsilium quem

habēre exitum, in quō sī nōn praesēns perīculum, at certē

longīnquā obsidiōne famēs esset timenda?

5.30: More debate.

^{ABL AFS} Hāc in utramque partem disputatiōne habitā, cum ā

Cottā primisque ordinibus acriter resisterētur, 'Vincite,' inquit,

^{PURPOSE}
^{D.O.} ^{abi. munes} 'sī ita vultis,' Sabīnus, et id clāriore vōce, ut māgna pars mīlitum

exaudiret; 'neque is sum,' inquit, 'quī gravissimē ex vōbis mortis

F.M.V.

(aliquid)

^{abl. means} periculō terrear: hī sapient; sī gravius quid acciderit, abs tē

F.L.V

rationem repōscent quī, sī per tē ^{abl. time} liceat, perendinō diē cum

^{abl. loc.} proximis hibernis coniūctī commūnem cum reliquīs bellī cāsum

sustineant, nōn rēiectī et relēgātī longē ab cēterīs aut ferrō aut

fame intereant.'

5.31: Sabinus' opinion prevails. The brigade leaves camp.

Cōnsurgitur ex cōnsiliō; comprehendunt utrumque et

IND COMMAND

ōrant nē suā dissēnsiōne et pertināciā rem in summum periculum

dēducant: facilem esse rem, seu maneant, seu proficīscantur, sī

modo ūnum omnēs sentiant ac probent; contrā in dissēnsiōne

nūllam sē salūtem perspicere. Rēs disputātiōne ad mediam

noctem perdūcitur.

Tandem dat Cotta permōtus manūs: superat sententia Sabīnī.

Prōnūntiātūr ^{ab / hinc} prīmā lūce itūrōs. Cōnsūmitur vigiliīs reliqua

P.O.

IND QUESTION

pars noctis, cum sua quisque mīles circumspiceret, quid sēcum

portāre posset, quid ex īnstrūmentō hībernōrum relinquere

cōgerētur.

Omnia excōgitantur, quārē nec sine perīculō maneātur et

languōre mīlitum et vigiliīs perīculum augeātur. Prīmā lūce sīc

REL. CLAUSE CHAR.

+DAT

ex castrīs proficīscuntur ut quibus esset persuāsum nōn ab hoste

IND STATE

sed ab homine amīcissimō Ambiorige cōnsilium datum, longissimō

āgmine mīximisque impedīmentīs.

ab / mīximis

5.32: Ambiorix's forces attack the column in a valley.

At hostēs, postea quam ex nocturnō fremitū vigiliisque

dē profectiōne eōrum sēserunt, collocātis īnsidiis bipertitō in

silvīs opportūnō atque occultō locō ā milibus passuum circiter

duōbus Rōmānōrum adventum expectābant et, cum sē maior

pars āgminis in māgnam convallem dēmīssisset, ex utrāque parte

eius vallis subitō sē ostendērunt, novīssimōsque premere et

prīmōs prohibēre ^{abl.} ascēnsū ^{sep.} atque inīquissimō ^{dat.} nostrīs ^{ref.} locō proelium

committere coepērunt.

5.33: The Romans are caught off guard.

Tum dēmum Titūrius, ^{REL CLAUSE - CAUSAL} quī nihil ante prōvīdisset,

^{HIST. INF}

trepidāre et concurrere cohortēsque dispōnere, haec tamen

ipsa timidē atque ut eum omnia dēficere vidērentur; quod

plērumque eīs accidere cōsuēvit quī in ipsō negotiō cōsiliū

IND STATE

capere cōguntur. At Cotta, quī cōgitāssset haec posse in itinere

accidere atque ob eam causam profectiōnis auctor nōn fuisset,

nūllā in rē ^{act. Prop.} commūnī salūtī deerat et in appellandīs

cohortandisque mīlitibus imperātōris et in pūgnā mīlitis

D.O.

officia praestābat. Cum propter longitudinem agminis

ADV

IND QUESTION

minus facile omnia per sē obīre et quid quōque locō faciendum

IND COMMAND

esset providēre possent, iussērunt prōnūntiāre ut impedīmenta

relinquerent atque in orbem cōsisterent.

Quod cōsiliū etsī in eiusmodī cāsū reprehendendum nōn

est, tamen incommodē accidit: nam et ^{dat} ^{ref} nostrīs militibus spem

minuit et hostēs ad pūgnam alācriōrēs effēcit, quod nōn sine

summō timōre et dēspērātiōne id factum vidēbātur. Praetereā
NOUN CLAUSE

accidit, quod fierī necesse erat, ut vulgō militēs ab signīs

discēderent, quae quisque eōrum cārissima habēret ab

impedimentīs petere atque arripere properāret, clāmōre et

flētū omnia complērentur.

5.34: Ambiorix orders his men to keep up the assault.

At ^{dat} ^{ref} barbarīs cōnsilium nōn dēfuit. Nam ducēs eōrum
IND COMMAND

^{abl} ^{place} ^{where} tōtā aciē prōnūntiāre iussērunt, nē quis ab locō discēderet,
IND STATE REL CLAUSE

DAT

illōrum esse praedam atque illīs reservārī quaecumque Rōmānī

SUBJ. by ATTR.

reliquisent: proinde omnia in vīctōriā posita exīstimārent.

Erant et virtūte et ^{+GEN} studio pūgnandī parēs. Nostrī, tametsī ab

duce et ā fōrtūnā dēserēbantur, tamen omnem spem ^{+GEN} salūtis in

virtūte pōnēbant, et quotiēns quaeque cohors prōcurrerat, ab eā

parte māgnus numerus hostium cadēbat.

ABL ABS

IND COMMAND

Quā rē animadversā, Ambiorīx prōnūntiārī iubet ut procul tēla

cōnīciant neu propius accēdant et quam in partem Rōmānī

impetum fēcerint cēdant: levitāte armōrum et cotīdiānā

IND STATE

exercitātiōne nihil hīs nocērī posse: rūrsus sē ad sīgna recipientēs

insequantur.

5.35: The Romans begin to falter; Cotta is wounded.

ABL ABS

Quō praeceptō ab eis diligentissimē observātō, cum

quaequam cohors ex orbe excesserat atque impetum fēcerat,

SUBACC INF

hostēs vėlōcissimē refugiēbant. Interim eam partem nūdārī

necesse erat et ^{ab i} ^{place} ^{from} ^{which} ab latere apertō tēla recipī. Rūrsus cum in eum

locum unde erant ēgressī revertī coeperant, et ab eīs quī cesserant

et ab eīs quī proximī steterant circumveniēbantur; sīn autem

locum tenēre vellent, nec virtūtī locus relinquēbātur neque ab tantā

multitūdine coniecta tēla cōnfertī vītare poterant.

Tamen tot incommodīs cōnflctātī, multīs vulneribus acceptīs

resistēbant et māgnā parte diēi cōsumptā, cum ā primā
REL CLAUSE CHAR

lūce ad hōram octāvam pūgnārētur, nihil ^{max} ^{ref.} quod ipsīs esset

indīgnum committēbant.

Tum ^{clat.} ^{poss.} T. Balventiō, quī ^{ab i} ^{time} superiōre annō primum pīlum dūxerat,

virō fortī et ^{des} māgnae auctōritātis, utrumque femur ^{et} trāgulā

trāicitur; Q. Lūcānius eiusdem ōrdinis, fortissimē

pūgnāns, dum circumventō filiō ^{+DAT} subvenit, interficitur; L.

Cotta lēgātus omnēs cohortēs ōrdinēsque adhortāns in adversum

ōs fundā vulnerātur.

5.36: Sabinus, desperate, wants to parley with Amibiorix again.

Hīs rēbus permōtus Q. Titūrius, cum procul

Ambiorīgem suōs cohortantem cōspēxisset, interpretem

SUPINE END COMMAND

suum Cn. Pompēium ad eum mittit rōgātum ut sibi

^{+DAT} mīlitibusque parcat. Ille appellātus respondit: sī velit sēcum

colloquī, licēre; spērāre ā multitudine impetrārī posse, quod ad

mīlitum salūtem pertineat; ipsī vērō nihil nocitum īrī, inque eam

rem sē suam fidem interpōnere.

Ille cum Cottā sauciō commūnicat, sī videātur, pūgnā ut

NOUM CLAUSE

abl place
from which

excēdant et cum Ambiorīge ūnā colloquantur: spērāre ab eō dē

(id)

suā āc mīlitum salūte impetrārī posse. Cotta sē ad armātum

hostem itūrum negat atque in eō persevērat.

5.37: Sabinus parleys with Ambiorix and is killed; the Romans crushed.

Sabīnus quōs in praesentiā tribūnōs mīlitum circum

sē habēbat et prīmōrum ^{gen. desc.} ōrdinum centuriōnēs sē sequī iubet et,

CIRCUM

cum propius Ambiorīgem accessisset, iūssus arma abicere

P.P.P.

IND COMMAND

imperātum facit suīsque ut idem faciant imperat. Interim, dum

PAT

DD.

+DAT

dē condiōnibus inter sē agunt longiorque cōsultō ab

abl
means

Ambiorīge īnstitutur sermō, paulātim circumventus interficitur.

abl.
agent

Tum vērō ^{abl. muner} suō mōre victōriam conclāmant atque ululātum

ABL ABS

tollunt impetūque in nostrōs factō ordinēs perturbant. Ibī

L. Cotta pūgnāns interficitur ^{abl. acc.} cum māximā parte mīlitum.

SUB

Reliquī sē in castra recipiunt unde erant ēgressī. Ex quibus

CIRCUM

L. Petrosīdius aquilifer, ^{abl. means} cum māgnā multitudīne hostium

premerētur, aquilam intrā vāllum prōiēcit; ipse prō castrīs

fortissimē pūgnāns occīditur.

Illī aegrē ad noctem oppūgnātiōnem sustinent; noctū ad ūnum

ABL ABS

P.A.P.

omnēs dēspērātā salūte sē ipsī interficiunt. Paucī ex proeliō ēlapsī

^{abl. parte} incertīs itineribus per silvās ad T. Labiēnum lēgātum in

hīberna perveniunt atque eum dē rēbus gestīs certiōrem faciunt.

5.38: Ambiorix incites the Aduatuci and Nervii to attack Cicero's camp.

Hāc victōriā ^{abi} ^{mens} sublātus Ambiorīx statim cum equitātū in

Aduātucōs, quī erant ēius rēgnō finitimī, ^{+DAT} proficīscitur; neque

noctem neque diem intermittit peditātumque sēsē subsequī iubet.

AISLAISS

Rē dēmōstrātā Aduātucisque concitātīs, ^{abi} ^{time} posterō diē in Nervios

IND COMMAND

GERUNDIVE

pervenit hortāturque nē suī in perpetuum liberandī atque

SUBJ by ATTR.

O.O.

+GEN

ulciscendī Rōmānōs prō eis quās accēperint iniūriīs occāsiōnem

IND STATEMENT

dīmittant; interfectōs esse lēgātōs duōs māgnamque partem

exercitūs interisse dēmōstrat; nihil esse negōtī subitō oppressam

SUBJ by ATTR.

legiōnem quae cum Cicerōne hiemet interficī; sē ad eam rem

profitētur adiūtōrem. Facile hāc ōrātiōne Nervius persuadet.

5.39: The attack begins.

ABL ABS

Itaque cōfestim dīmīssīs nūntiīs ad Ceutrōnēs,

Grūdiōs, Lēvācōs, Pleumoxiōs, Geidumnōs, quī omnēs sub

eōrum imperiō sunt, quam māximās manūs possunt cōgunt et

ABL ABS

"unexpectedly"

dē imprōvisō ad Cicerōnis hiberna advolant nōndum ad eum

fāmā dē Titūrī morte perlātā. Huic quoque accidit, quod fuit

NOUN CLAUSE REL CLAUSE

necesse, ut nōnnūllī mīlitēs, quī līgnātiōnis mūnītiōnisque

GEN

causā in silvās discessissent, repentīnō equitum adventū

interciperentur.

ABL ABS

Hīs circumventīs ^{ubi means} māgnā manū Ebūrōnēs, Nervī, Aduātucī atque

hōrum omnium socii et clientēs legiōnem oppūgnāre incipiunt.

Nostrī celeriter ad arma concurrunt, vāllum cōnscedunt.

Aegrē is diēs sustentātur, quod omnem spem hostēs in celeritāte

P.A.P.

SUB ACC

pōnēbant atque hanc adeptī vīctōriam in perpetuum sē fore

vīctōrēs cōnfidēbant.

5.40: Cicero begins the defense of his camp.

Mittuntur ad Caesarem cōnfestim ab Cicerōne litterae

ABL ABS

māgnīs prōpositīs praemiīs, sī pertulissent: obsessīs omnibus viīs

mīssī intercipiuntur. Noctū ex māteriā quam mūnitiōnis causā

comportāverant, turrēs admodum centum XX excitantur incredibīlī

REL CLAUSE

+DAT

celeritāte; quae deesse operī vidēbantur perficiuntur.

Hostēs posterō diē multō māiōribus coactīs cōpiīs castra

oppugnant, fossam complent. Eādēm ratiōne, quā prīdiē, ab

SUB

nostrīs resistitur. Hōc idem reliquīs deinceps fit diēbus. Nulla

pars ^{part} nocturni temporis ad labōrem intermittitur; nōn ^{day} aegrīs,

nōn vulnerātis facultās ^{obj} quietis datur.

"Here is need"

Quaecumque ad proximī diēi oppūgnātiōnem opus sunt noctū

compārantur; multae praeūstae sudēs, māgnus mūrālium

pīlōrum numerus īnstituitur; turrēs contabulantur, pinnae
CONCESSIVE

lōrīcaequē ex crātibus attexuntur. Ipse Cicerō, cum tenuissimā

"not even"

valētūdine esset, nē nocturnum quidem ^{day} sibi tempus ad quietem
RESULT

relinquēbat, ut ūltrō mīlitum concursū āc vōcibus sibi parcere

cōgerētur.

5.41: Cicero refuses to accept terms from an armed enemy.

Tunc ducēs prīncipēsque Nervīōrum quī aliquem
CHIASMUS

GEN DO DO GEN
sermōnis aditum causamque amīcitiae cum Cicerōne habēbant

colloquī sēsē velle dīcunt. Factā potestāte eadem quae Ambiorīx

IND STATE

cum Titūrīō ēgerat commemorant: omnem esse in armīs Galliam;

Germānōs Rhēnum trānsisse; Caesaris reliquōrumque hīberna

oppūgnārī. Addunt etiam dē Sabīnī morte; Ambiorīgem

ostentant fideī faciendae causā.

F.L.V.

Errāre eōs dīcunt, sī quicquam ab eīs praesidī spērent, quī suīs

SUBJ by ATTR

+DAT

rēbus diffīdant; sēsē tamen hōc esse in Cicerōnem populūque

NOUN CLAUSE

Rōmānum animō ut nihil nisi hīberna recūsent atque hanc

inveterāscere cōnsuētūdinem nōlint: licēre illīs incolumibus

per sē ex hībernīs discēdere et quāscumque in partēs velint sine

metū proficīscī.

Cicerō ad haec ūnum modo respondit: nōn esse cōnsuētūdinem

F.L.V.

populī Rōmānī accipere ^{ab} ^{place from} ^{which} ab hoste armātō condiōnem: sī ab

armīs discēdere velint, sē adiūtore ^{+ABL} ūtantur lēgātōsque ad Caesarem

IND STATE

mittant; spērāre prō eius iūstitiā, quae petierint, impetrātūrōs.

5.42: The Nervii adapt Roman siege methods.

^{abl} ^{is} ^{or} ^{P.P.P} ^{abl} ^{neis} Ab hāc spē repulsī Nervii vāllō pedum IX et fossā pedum

XV hīberna cingunt. Haec et superiōrum annōrum cōnsuētūdine

ā nōbīs cōgnōverant et quōs clam dē exercitū habēbant captīvōs

ABL ABS REL CLAUSE CHAR.

ab eīs docēbantur; sed nūllā ferrāmentōrum cōpiā quae esset ad

hunc ūsum idōnea, gladiīs caespitēs circumcīdere, manibus

sagulīsque terram exhaurīre vidēbantur.

Quā quidem ex rē hominum multitūdo cōgnōscī potuit: nam

minus ^{abi. comp.} hōris tribus mīlium in circuitū ^{XV} mūnitiōnem

perfēcērunt; ^{abi. thing} reliquisque diēbus turrēs ad altitudinem vāllī, falcēs

testūdīnēsque, quās īdem captīvī docuerant, parāre āc facere

coepērunt.

5.43: The assault is repelled.

P.A.P.

ABL ABS

^{abi. thing} Septimō oppugnātiōnis diē māximō coortō ventō

^{D.O.} ^{abi. mat. source} ferventēs fūsilī ex argillā glandēs fundīs et fervefacta iacula ^{D.O.}

in casās, quae ^{abi. manner} mōre Gallicō ^{abi. means} strāmentīs erant tectae, iacere

coepērunt. Hae celeriter īgnem comprehendērunt et ventī

^{abi. source} māgnitūdine in omnem locum castrōrum distulērunt.

^{abi. manner} Hostēs māximō clāmōre, sicutī partā iam atque explōrātā victōriā, ^{ABL ABS}

turrēs testūdīnēsque agere et scālīs vāllum ascendere coepērunt.

Paulum quidem ^{ABLATIVE} intermissā flammā et ^{abi place where} quōdam locō turrī adactā
^{ABLATIVE}

et contingente vāllum, ^{SUB} tertiaē cohortis centuriōnēs ex eō quō

stābant locō recessērunt suōsque omnēs remōvērunt; nūtū

vōcibusque hostēs, sī introīre vellent, vocāre coepērunt: ^{part gen.} quōrum

☞ ^{INF} prōgredi ausus est nēmō. Tum ex omnī parte ^{abi means} lapidibus coniectis

dēturbātī, turrisque succēnsa est.

5.44: The rivalry of Pullo and Vorenus.

Erant in eā legiōne fortissimī virī, centuriōnēs, quī

^{+DAT} prīmīs ordinibus appropinquārent, T. Pullō et L.

Vorēnus. Hī perpetuās inter sē contrōversiās habēbant, quīnam
 INDI QUESTION

^{abi time} anteferrētur, omnibusque annīs dē locīs summīs simultātibus

contendēbant. Ex hīs Pullō, cum ācerrimē ad mūnitiōnēs

pugnārētur, 'Quid dubitās,' inquit, 'Vorēne?

GERUNDIVE

Aut quem locum ^{obj.} tuae probandae virtūtis spectās? Hīc diēs

dē nostrīs contrōversiīs iudicābit.' Haec cum dīxisset, prōcēdit

"where"

NOM

extrā mūnitiōnēs, quāque pars hostium cōnfertissima est vīsa

abi place
where

irrupit. Nē Vorēnus quidem tum sēsē vāllō continet, sed

P.A.P

omnium veritus exīstimātiōnem subsequitur.

ABL ABS

Tum mediocrī spatiō relictō Pullō pīlum in hostēs immittit, atque

ūnum ex multitudine prōcurrentem trāicit; quō percussō et

exanimātō, hunc ^{abi mens} scūtis prōtegunt, in hostem tēla ūiversī

GERUND

cōniciunt neque dant ^{obj.} regrediendī facultātem. Trānsfigitur

scūtum ^{det} Pullōnī et verūtum in balteō dēfigitur. Āvertit hic

cāsus vāgīnam et gladium ēdūcere cōnantī dextram morātur

D.O.

manum, impeditūque hostēs circumsistunt.

+DAT

+DAT

Succurrit inimicus illī Vorēnus et labōrantī subvenit. Ad hunc

SUB

sē cōfestim ā Pullōne omnis multitudō convertit; illum verūtō

ADV

arbitrantur occīsum. Gladiō comminus rem gerit Vorēnus, atque

ABLAISS

COMP ADV

ūnō interfectō reliquōs paulum prōpellit: dum cupidius īnstat,

DAT

in locum dēiectus īferiōrem concidit. Huic rūsus circumventō f

NUM

ert subsidium Pullō, atque ambō incolumēs complūribus

interfectīs summā cum laude sēsē intrā mūnitiōnēs recipiunt.

RESULT

Sic fōrtūna in contentiōne et certāmine utrumque versāvit, ut

dat
refdat
purpose

alter alterī inimicus auxiliō salutīque esset, neque dīiudicārī

IND QUESTION

abi spec F.P.P.

posset, uter utri virtute anteferendus vidēretur.

5.45: A Gallic slave carries a dispatch to Caesar.

Quantō erat in diēs gravior atque asperior oppugnātiō,

ATL AIS

et m̄ximē quod māgnā parte mīlitum cōfectā vulneribus

rēs ad paucitatem dēfēnsōrum pervēnerat, tantō crēbriōrēs

litterae nūntiūque ad Caesarem mittēbantur; quōrum pars

dēprehēnsa in cōspectū nostrōrum mīlitum cum cruciātū

ADV

NOM

necābātur. Erat ūnus intus Nervius, nōmine Verticō, locō nātus

honestō, quī ā primā obsidiōne ad Cicerōnem perfūgerat,

suamque eī fidem praestiterat.

IND COMMAND

Hic servō spē libertātis māgnisque persuadet praemiis ut litterās

ad Caesarem dēferat. Hās ille in iaculō illigātās effert, et

DEP.
P.P.

Gallus inter Gallōs sine ūllā suspiciōne versātus ad Caesarem pervenit.

Ab eō dē periculīs Cicerōnis legiōnisque cōgnōscitur.

5.46: Caesar marches to the rescue.

Caesar, acceptīs litterīs ^{ab} ^{ibi} ^{hinc} hōrā circiter undecimā diēi, statim nūntium

in Bellovacōs ad M. Crassum quaestōrem mittit, cuius

hīberna aberant ab eō ^{ab} ^{hinc} mīlia passuum XXV; iubet mediā nocte

legiōnem proficiscī celeriterque ad sē venīre. Exit cum nūntiō

END COMMAND

Crassus. Alterum ad Gāium Fabium lēgātum mittit, ut in

"where"

Atrebātium finēs legiōnem addūcat, quā sibi iter faciendum

sciēbat.

Scrībit Labiēnō, sī ^{dat} ^{ref} reī pūblīcae ^{dat} ^{purpose} commodō facere posset, cum

(ut)

legiōne ad finēs Nerviorū veniat. Reliquam partem exercitūs,

quod ^{ibi} paulō ^{degre} aberat ^{ADV} longius, nōn putat exspectandam; equitēs

circiter quadringentōs ex proximīs hibernīs colligit.

5.47: Caesar continues his march; communication with Labienus.

Hōrā circiter tertiā ab antecursōribus dē Crassī

adventū certior factus, eō diē mīlia passuum XX prōcēdit.

Crassum Samarobrīvae ^{+ACC DAT} praeficit ^{DAT} legiōnemque eī attribuit,

quod ibi impedīmenta exercitūs, obsidēs cīvitātum, litterās

pūblicās, frūmentumque omne quod eō ^{GERUNDIVE} tolerandae ^{GEN.} hiemis ^{CAUSAL} causā

dēvēxerat relinquēbat. Fabius, ut imperātum erat, nōn ita

multum ^{P.A.P.} morātus in itinere cum legiōne occurrit.

Labiēnus, interitū Sabīnī et caede cohortium cōgnitā, cum omnēs

ad eum Trēverōrum cōpiae vēnissent ^{P.A.P.} veritus nē, sī ex hibernīs

+DAT/

+GEN

fugae similem profectiōem fēcisset, hostium impetum sustinēre
 FEAR CLAUSE REL. CHAR.

nōn posset, praesertim quōs recentī vīctōriā efferrī scīret, litterās

Caesari remittit: quantō cum periculō legiōnem ex hibernis

F.A. Periphrastic

(esse)

educturus esset; rem gestam in Ebūrōnibus perscribit; docet

omnēs equitatūs peditātūsque cōpiās Trēverōrum tria mīlia

passuum longē ab suis castris cōsēdisse.

5.48: Caesar sends word to Cicero and arrives at his camp.

ABLATIS

Caesar, cōsiliō eius probātō, etsī opīniōne trium

legiōnum dēiectus ad duās redierat, tamen ūnum commūnis

salūtis auxilium in celeritāte pōnēbat. Vēnit māgnīs itineribus

IND QUESTION

in Nerviōrum finēs. Ibī ex captivīs cōgnōscit quae apud

IND QUESTION

Cicerōnem gerantur quantōque in periculō rēs sit. Tum cuidam

IND COMMAND

ex equitibus Gallīs māgnīs praemiīs persuādet utī ad Cicerōnem

epistolam dēferat.

PURPOSE

Hanc Graecīs cōscriptam litterīs mittit, nē interceptā

ABL ABS

F.L.V.

epistolā nostra ab hostibus cōsilia cōgnōscantur. Sī adire nōn

IND COMMAND

possit, monet ut trāgulam cum epistolā ad āmmentum dēligātā

intrā mūnitiōnem castrōrum abiciat. In litterīs scribit sē cum

IND COMMAND

P.A.P.

legiōnibus profectum celeriter adfore; hortātur ut prīstinam

virtūtem retineat. Gallus perīculum veritus, ut erat praeceptum,

trāgulam mittit.

Haec cāsū ad turrim adhaesit neque ab nostrīs bīduō

P.P.P.

animadversa tertiō diē ā quōdam mīlite cōnspicitur, dēmpa

ad Cicerōnem dēfertur. Ille perlēctam in conventū mīlitum

recitat, māximāque omnēs laetitiā adficit. Tum fūmī

incendiōrum procul vidēbantur, quae rēs omnem dubitātiōnem

^{ob}
adventūs legiōnum expulit.